

УДК 323.172

Манелюк Ю.М.,

*к.політ.н., доцент кафедри політології та національної безпеки
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана**Україна, м. Київ*

ЕВОЛЮЦІЙНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ СПАДЩИНИ ЩОДО КОНЦЕПТУАЛЬНОГО ОСМИСЛЕННЯ ФОРМИ ДЕРЖАВНОГО ПРАВЛІННЯ

У статті здійснено аналіз оптимальної форми державного правління України в суспільно-політичній думці XIX–XX ст. У працях В. Липинського, М. Драгоманова, М. Грушевського, І. Франка та ін. пропонуються різні варіанти майбутнього України, намагання розробити не просто теорію, а й ефективну програму розвитку національної державності та становлення базових політичних інституцій. У середовищі українських інтелектуалів були представлені як прихильники республіканської форми правління, так і віддані захисники ідеалів монархії.

Ключові слова: форма правління, концепція, республіка, монархія, держава.

Постановка проблеми. Дискусії щодо державотворчої стратегії, питання визначення оптимальної форми державного правління України які активізувалися у середині XIX ст., залишаються одними із актуальних проблем сьогодення. У працях В. Старосольського, В. Липинського, М. Драгоманова, М. Грушевського, Д. Донцова та ін. пропонуються різні варіанти майбутнього України, але спільним для них було намагання розробити не просто теорію, а й ефективну програму розвитку національної державності та становлення базових політичних інституцій.

Метою представленої статті є визначення проблеми оптимальної форми державного правління, яка поряд з суто теоретичним значенням має зараз в Україні ще й практичну державо-будівничу актуальність. Ключовим для даної статті є поняття «форма державного правління». Його співзвучність з поняттям «форма держави» та те, що обидва вони інколи вживаються як синоніми, робить необхідним коротко позначити співвідношення між ними.

«Форму держави» розуміємо як узагальнену характеристику будь-якої держави, складену з сукупності таких показників, як форма державного правління, політичний режим та форма державного устрою.

Виклад основного матеріалу. Форма державного правління є суттєвою характеристикою будь-якої держави як способу соціальної організації, упорядкованого й керованого улаштування суспільства. Історія політичної думки містить чимало різних підходів до класифікації форм держави. Але за критерії такого розрізнення беруться, суто формально-юридичні ознаки, такі як джерело влади та порядок утворення й оновлення органів державної влади. Відповідно до цього про монархічну форму державного правління говорять, коли верховна влада в державі цілком належить одній особі, яка й визнається її джерелом. Республіканською називають таку форму правління, яка передбачає визнання народу носієм верховної влади, що делегує її своїм представникам на чітко визначений термін; за якої глава держави й усі органи врядування є виборними й

змінюваними. Громадяни республіки мають можливість впливати на носіїв влади та на їхні рішення [1, р.87].

Спираючись на вищезазначені теоретичні засади, варто зауважити, що у середовищі українських інтелектуалів кінця XIX – початку XX ст. не існувало єдиної думки щодо майбутньої форми державного правління України: частина вчених схилилася до необхідності встановлення республіканської форми правління, інші ж відстоювали ідеали монархії.

М. Драгоманов державницьким ідеалом вважав федеративну республіку, яка ґрунтувалася б на принципі децентралізації. Основою федеративної держави він називав обласну автономію, місцеву владу, місцеве управління, яке відає всіма внутрішніми справами в межах своєї території. М. Драгоманов заперечує будь-яку централізацію державного управління, протиставляючи їй принцип децентралізації. Метою для нього була демократизація суспільства знизу доверху, а децентралізація розглядалася, як засіб для досягнення цієї мети. Демократична децентралізація, за М. Драгомановим, це широке місцеве самоврядування. «Самоврядування повинно формуватися сходами, або ними ж обраними зборами, перед якими відповідальними є всі посадові особи, крім суддів, становище яких має бути визначено особливо» [2, с.282]. Таким чином, саме федеративну республіку без централізації мислитель вважав найдоцільнішою формою державного правління в країнах з великою територією.

Як прихильник ідеалів лібералізму, Драгоманов відстоював ідею «мінімальної держави», яка має максимально втратити свої директивні функції. «Драгоманов надавав перевагу такій системі влади, у якій державні чинники обмежувались би і контролювались інститутами громадянського суспільства, а всі складові політичної системи разом – висловлювали би і втілювали інтереси, волю не нації взагалі, а й громадян як справжніх носіїв суверенітету держави», – підкреслює дослідник спадщини вченого А.Круглашов [3, с.379]. Отже, принцип народного суверенітету

Драгоманов вважав засадничим у творенні держави, що ще раз підтверджує відданість вченого ідеалам республіканізму.

Є. Чикаленко будучи прихильником драгоманівських ідей, також виступав за республіканську форму правління майбутньої Української держави. Політична програма Є. Чикаленка вказувала на конкретні шляхи реформування державного устрою. В політико-економічній платформі Української Демократичної партії він виступав прихильником скасування самодержавства й переходу до республіканської форми правління. Виходячи з федеративних засад державного устрою Росії, Є. Чикаленко вважав, що державне централізоване управління має зосередитись в парламенті, який складався б із двох палат: палати народних представників та федеральної палати представників від автономних частин держави. До відання парламенту відносились виключно питання про війну та мир, бюджет для загальнодержавних цілей, зносини з іншими державами, укладання союзів і торгівельних угод загальнодержавного значення. Всі інші питання мали вирішуватись Українською Народною Радою, яка наділялася б законодавчою владою в межах автономної із своїми виконавчими органами і складалася б із обраних народом представників. На місцях планувалось сформувати органи самоврядування, побудовані на принципі децентралізації. Чикаленко закликав своїх однодумців до реформування на засадах федералізму з впровадженням в державі конституційно-демократичної республіканської ідеї, з виборним українським урядом і судом [4].

І. Франко погоджувався з Драгомановим у тому, що республіканізм та демократизм виступають провідними тенденціями політичного життя Європи. Дослідник підкреслював, що ці тенденції почали справляти вплив навіть на найреакційнішу державу – Росію, попри зовні непорушні позиції царського абсолютизму. Свідченням цього є дух прогресивної російської літератури та публіцистики. Отже, майбутнє української державності також має базуватися на принципах республіканізму.

Становлення республіканізму в Україні, за Франком, неможливе без наповнення дійсним змістом конституційних форм політичного визволення народних мас. Саме останнє, на його думку, має стати запорукою того, що в майбутньому народні маси зможуть зрозуміти небезпеку прийняття певних рішень і обирати найоптимальніший шлях розвитку суспільства, покладаючись на власне знання, а не на сліпу віру в авторитет своїх вождів, мати можливість захистити, в разі необхідності і збройно, свої соціально-політичні завоювання, а за умов забезпеченої демократії повернути собі право суверенітету та виражати свою волю шляхом демократичних процедур [5, с.290]. Варто зазначити, що Франко був прихильником республіканської форми правління не лише як політичний мислитель, але й як політик, активний громадський діяч.

М. Грушевський, також надавав перевагу республіканській формі державного правління в Україні. Проте, вчений у своїх поглядах на майбутнє України еволюціонував – від ідей автономії до розуміння

необхідності самостійності України. Тому у контексті розгляду питання про необхідність створення української демократичної республіки, доцільніше звернутися до часів Центральної Ради (ЦР).

Засади національно-державної політики України, були розроблені М. Грушевським у програмі, яку здійснювала ЦР протягом періоду свого існування. До них належать:

- забезпечення прав національних меншостей;
- забезпечення державного права шляхом федерації, або ж повної незалежності української держави;
- широке самоуправління та ін. [6, с.56].

Політико-правове закріплення ідей республіканізму відбулося в Конституції УНР (Статут про державний устрій, права і вільності УНР), що була прийнята на останньому засіданні ЦР 29 квітня 1918 р. Питанням організації та компетенції вищих органів влади було присвячено чотири розділи цього документу, положення про главу держави були в ньому відсутні. Згідно з Конституцією, функції президента частково передавалися голові органу законодавчої влади. В ст. 35 було зазначено, що голова Всенародних Зборів, як їх представник, іменем Республіки сповняє всі чинності, зв'язані з представництвом Республіки. Роль голови представницького органу посилювалася положенням статті 34 Конституції, яка спеціально передбачала обрання заступника голови на випадок його смерті або тяжкої хвороби. Заступник виконує обов'язки до обрання голови новим скликанням зборів. Голова Всенародних Зборів “за порозумінням” з Радою Старшини формує уряд, після чого останній подається на затвердження самим збором [7].

Отже, у Конституції УНР закріплювалися ідеї формування в Україні парламентської республіки, що можна пояснити як специфікою складу Центральної Ради, так й особливостями діяльності цього державного органу у такий складний історичний період розвитку нашої країни.

Прихильниками республіканської форми правління були і представники націонал-самостійницької ідеології. Проте їх підхід до республіканізму є досить специфічним, адже прихильники націонал-самостійницьких ідеалів вважали за необхідне побудову республіки з надмірними повноваженнями глави держави, що означало автократизацію політичної системи країни. Так, за М.Сціборським, націократичний устрій тяжіє до республіканізму. Однак містить низку положень, які не вкладаються в сьогоденне розуміння республіканського ладу. Окрім заперечення партійного та класового поділу суспільства, дещо порушується традиційний розподіл влад, – заради злагодження суперечностей між законодавчою та виконавчою владами Голові Держави надаються великі конституційні компетенції. Але Державна Рада – вищий законодавчий орган – обирається «прямим, загальним, рівним і таємним голосуванням» [8].

Ідеї республіканізму у період кінця XIX – початку XX ст. в середовищі вітчизняних інтелектуалів були, безперечно, популярними і викликали гострі та запеклі суперечки. Однак, варто підкреслити, що у цей історичний період не менш популярними стають і консервативні ідеї, відповідно до яких найкращою

формою державного правління для України визнавалася монархія. Найбільш обґрунтовані консервативні теорії були розроблені В. Липинським, С. Томашівським та В. Кучабським.

В. Липинський, розробляючи концепцію української державності, критично осмислив вже існуючі форми держави, розробив і запропонував різноманітні типи державних утворень. На основі всебічного аналізу взаємовідносин між активною меншістю (аристократами) та пасивною більшістю (масами) він прийшов до висновку, що залежно від того, як складаються ці відносини і хто їх формує, ми маємо різні типи національних та державних утворень: «Тип перший взаємовідношення між расою активною та расою пасивною – органічний; по своєму організаційному методу – класократичний. Тип другий взаємовідношення між расою активною та расою пасивною: – хаотичний, по своєму організаційному методу: – демократичний. Тип третій взаємовідношення між расою активною і расою пасивною: – механічний, по своєму організаційному методу: – охлократичний» [9, с.112]. Тобто Липинський вирізняв демократію з республікою, охлократію з диктатурою та класократію з правовою монархією.

Вказуючи на негативні риси охлократії та демократії, вчений наголошує на тому, що цими методами можуть бути створені нові держави, але не можуть бути створені нові органічні нації і національна свідомість. Лише класократія з правовою монархією, на думку Липинського, є прийнятною для України.

Таким чином, саме ідея необхідності становлення в Україні монархічної форми державного правління відстоювалася В.Липинським. Розвиваючи теорію гетьманату для України, вчений вважав, що кожному потрібно добре знати свою історію і саме історичними особливостями можна пояснити корисність монархії для майбутньої України. За взірця гетьманату, потрібного для України, Липинський брав державу Б.Хмельницького. Він дивився на великого гетьмана як на першого українського монарха, який хотів створити українську гетьманську династію [10].

Липинський є автором теорії абсолютної спрямованості гетьманату, яка ґрунтується на переконанні, що кожний народ мусить пройти період монархії і що відсутність абсолютної монархії на теренах України була причиною відсутності її власної державної організації протягом сторіч. В. Липинський вважав, що республіки, які виникли внаслідок революції проти аристократично-монархічного устрою, продовжували існувати після революції тільки завдяки тій частині старої аристократії, яка не здегенерувалася, а зуміла відродитися у новій суспільній формі. Тому він вважав, що українську монархічну державу не можна буде збудувати без участі здорових залишків зрусіфікованої чи ополяченої української родової шляхти.

Організація майбутньої Української держави залежатиме від того, яким методом буде організована провідна верства. Ця провідна верства-аристократія сама себе формує і постійно відновлює. Вона обов'язково має політичний досвід, здобутий теорією, практикою, традицією багатьох поколінь, а тому вона виступає носієм консервативних традицій у концепції

В. Липинського. Організувати ж таку українську верству, на думку вченого, може лише об'єднання навколо такого гетьмана, право на гетьманство якого випливає з його родової і державної історичної традиції [9].

Після розколу з гетьманом Скоропадським В. Липинський відмовляється від ідеї дуалістичної монархії і в останні роки свого життя обґрунтовує ідею парламентарної монархії на зразок Англії. Вчений рішуче відкидає абсолютну форму монархії, де король править необмежено, і навіть дуалістичну, зразком якої була царська Росія від 1905р. з впровадження Думи, бо вважав, що дуалістична монархія на є державою, де в повній мірі володарює закон і тому не може захистити від узурпації або перевороту. «На землі українській і в державі українській може удержатись своя монархія тільки західного, англійського типу, а не типу східного, московського чи балканського: – монархія царствуюча, але не управляюча – монархія, убагороднююча українських отаманів, а не монархів, саме даючи приклад отаманства» [11, с.4].

Функції влади у майбутній монархії мали розподілятися наступним чином:

1) гетьман, який персоніфікує і репрезентує державу, є представником аристократичної династії, яка уособлює вищість і авторитет;

2) гетьманська управа як виконавчий орган, який складається з голови і членів та очолює всю внутрішню організаційну працю і зовнішню політику;

3) класократичне представництво, як законодавчий орган, куди обираються найкращі представники..., ради мають замінити партійно-вічевий принцип добору;

4) Рада Присяжних, як вищий судовий орган; «рада присяжних – це правна установа, яка гетьмана силою своєї єдності і запряження може держати в руках і тим захистити нашу ідею і наш рух від усіх нещасть персональної акції гетьмана» [9, с.324-326].

Таким чином, майбутня держава, за Липинським, має опиратися на три незалежні форми влади: окрім гетьмана, який виконує в основному представницькі функції, законодавчу, виконавчу і судову, які мусять врівноважити одна одну.

Отже, В. Липинський увійшов в історію української політичної думки як творець нової державницької концепції. Він створив систему, побудовану на торуванні шляху від нації до держави. Без гетьманату, як символу держави, який здатний примирити конфліктуючі політичні угруповання на Україні, кожне з яких вважає, що його шлях єдино вірний, ці останні, за Липинським, будуть боротися за владу і паплюжити одне одного, як це завжди було. Поза тим всім має керувати національна аристократія, під якою вчений розуміє найкращих в нації людей без огляду на їх походження та стан [9, с.129-132]. Отже, основним пунктом українського державного будівництва Липинський вважав встановлення правової монархії у традиційній формі гетьманату. Вчений вважав гетьманщину найефективнішою державною владою, побудованою на авторитеті й повноваженнях однієї особи. Свої висновки, він доводив на прикладі української історії.

С. Томашівський, також був прихильником монархічної форми державного правління. Вчений

вважав, що тільки монархія найбільше сприяє утвердженню авторитету і порядку – з огляду на традиції українського народу, на можливість подолання внутрішніх розбіжностей між провідниками та станами українського суспільства. А тому починати державне творення України необхідно саме з монархії. Томашівський доводив, що перша українська монархічна держава була започаткована ще в часи Галицько-Волинського князівства.

Вчений сформулював свою державницьку концепцію, спираючись на такі чинники, як земля, нація, держава. Розглядаючи історичний розвиток українського народу, вчений дотримувався еволюційних поглядів, виступав проти крайностей, вважав, що спочатку відновлена національна державність повинна мати монархічний характер. Це єднає його з відповідними ідеями В. Липинського.

Дослідник не був прихильником демократії та республіканської форми правління, вважав, що ці ідеї не мали традицій державності в Україні. В той же час він допускав можливість становлення республіканського устрою, сформованого шляхом еволюції з традиційної для України монархії. Характеризуючи основні засади, на яких має формуватися майбутня українська держава, Томашівський зазначав, що законодавча влада зосереджувалася б в парламенті, а виконавча – у державній раді. Саме члени державної ради могли б обирати монарха – символу держави. Він же міг передавати своє право на престол як спадкове [12].

На відміну від Липинського, Томашівський не ототожнює демократію з республікою, а також не проводить чіткого розмежування між монархією та республікою. Він вважав, що коли республіканська форма правління утворюється шляхом еволюції з традиційної для України монархічної форми державного будівництва, то така форма правління може бути прийнятною для України. Липинський вважав, що республіканський лад і аристократичне правління близькі одне одному, аналогічно тому як влада грецьких тиранів і римських імператорів споріднена з демократичною течією. Томашівський так обґрунтовує цю думку: «...ані монархічна ідея (не змішуйте її з абсолютизмом) не суперечна з аристократичною, ані республіканська не тотожна з демократичною. Навпаки, греко-римська аристократія мала в собі чимало монархічних елементів: їхні держави – то були своєрідні монархічні федерації, яких початок бачимо вже під Троєю, у Гомера. Грецькі і римські аристократичні республіки утворилися з примітивних монархій не шляхом революцій, а мирних еволюцій, які не усували, а тільки асимілювали монархічну власність» [13, с.309-310].

Тут чітко формуються такі важливі ідеї С. Томашівського як: 1) думка про те, що навіть республіканська влада може бути найгіршою деспотією, оскільки і монархічна форма правління сумісна з справжньою демократією, якщо вона не є абсолютистською; 2) ідея мирної еволюції існуючих форм правління як засобу творення української державності (на відміну від В. Липинського, який вважав, що держави постають шляхом завоювань);

3) думка про можливість самозаміни форм правління, що можуть історично переходити у свою протилежність.

Водночас вчений вважає, що тільки монархія найбільше сприяє утвердженню авторитету і порядку – з огляду на традиції українського народу, на можливість подолання внутрішніх розбіжностей між провідниками та станами українського суспільства. А тому починати державне творення України необхідно саме з монархії.

За С. Томашівським, основні засади, на яких має формуватися майбутня українська держава, це політична автономність західноукраїнських земель, а також власні законодавство, адміністрація, освіта, армія. Автономія має опиратись на історичні традиції Галицько-Волинського князівства та його «реально існуючий стан», а це означає, що вона має враховувати впливи Австро-Угорської монархії, польського республіканського правління і греко-католицької церкви. В майбутній автономній галицькій державі вчений вважав за доцільне запровадити форми і методи політичного життя Англії (англійської парламентарної монархії), яке побудоване за принципом самоврядування у громадах, округах і територіях. Місцеві органи мали стати засобами для розбудови своєї національної державності знизу. Парламент (палата представників місцевих органів влади) зосереджував би законодавчу владу. Виконавчу ж владу зосереджувала б Державна рада, до складу якої входили б представники світських і духовних станів. Члени Державної ради могли б обирати монарха – символу держави. Він же міг передавати своє право на престол як спадкове [12, с.78-83].

Отже, теорія клерикальної монархії С.Томашівського являє собою оригінальний погляд не лише на майбутнє української державності, але й на тлумачення політичної сутності такого феномену, як форма державного правління. Безперечно, ідеї вченого багато в чому є досить суперечливими, дискусійними, але цінність представленої теорії полягає передусім в тому, що вона пропонує альтернативний погляд на складний шлях становлення державності.

Відмінним від поглядів Липинського та Томашівського є підхід до розуміння майбутньої монархічної державності України ще одного дослідника цього періоду – В. Кучабського. На думку вченого, органічна держава може постати за умов наявності провідної верстви, а також якщо серед населення відбулися глибинні внутрішні державотворчі процеси. Лише за таких умов утворення будь-якої держави, і української зокрема, є можливість, щоб даний державний народ ставив собі завдання і відповідно до них міг здійснювати розумну державну політику, а не керуватися в своїй діяльності численними «вибухами почувань і настроїв».

Розвиваючи ідею провідної верстви, В.Кучабський вважав, що певна, культурно, соціально і політично чітко означена, конкретна провідна верства з часом стає «на чолі даного народу», переборовши труднощі своїми внутрішніми, «позитивно-творчими», національно-культурними, соціально-економічними і територіально-політичними зусиллями. Вона є однорідною у способах думок і дій. У неї є потреба створити власний закон у своєму краї; є образ – ідея, як повинен виглядати цей устрій. Така провідна верства повинна відобразити у

своїй державній ідеї прагнення власного народу самореалізувати себе серед інших народів світу [14, с.72]. Отже, така постійно пануюча провідна верства несе в собі відповідальність за державну справу, забезпечує «тяглість» державної політики і гарантує стійкість внутрішнього устрою держави на якийсь історичний період. Однаково, чи цією пануючою верствою буде «лише якась суспільна кляса, чи будуть нею відповідальні, провідні, вірністю для Монарха як виразника єдності в одну пануючу верству зіпоєні верхи кількох, чи й усіх суспільних класів» [14, с.73]. Тобто, як і В.Липинський, В.Кучабський великого значення в державотворенні надає провідній верстві народу.

Висновки. Підсумовуючи, варто зауважити, що наприкінці XIX – на початку XX ст. розвиток вітчизняної суспільно-політичної думки позначився розгортанням дискусій щодо питання визначення оптимальної форми правління майбутньої Української держави. У середовищі українських інтелектуалів були представлені як прихильники ідей республіканізму, так і віддані захисники ідеалів монархії. У середовищі прихильників республіканізму не існувало єдиної думки щодо майбутньої форми української республіки: вона має бути президентською або парламентською? Представників українського консерватизму об'єднувало переконання в тому, що шлях врятування Батьківщини вони вбачали виключно у монархії, відводячи при цьому надзвичайно велику роль релігії як консолідуючому чиннику. У постаті монарха-гетьмана, на переконання українських консерваторів, має втілюватись сама ідея державності, підкріплена історичними традиціями життя народу.

Література

1. Roberts G., Edwards A.A. *New Dictionary of Political Analysis*. – London; New York: E. Arnold, 1991. – 153 p.
2. Драгоманов М. *Политическіе сочинения*. – Т.1. – М., 1908. – 478 с.
3. Кружашов А.М. *Драма інтелектуала: Політичні ідеї Михайла Драгоманова*. – Чернівці: Прут, 2000. – 488 с.
4. Чикаленко С.Х. *Щоденник (1907-1917)*. – Львів: Червона калина, 1931. – 496 с.
5. Франко І. *Зібрання творів: в 50-ти томах*. – К.: Наукова думка, 1976 – 1986. – Т. 46. – Кн. 1.
6. Гирич І. *Документи академіка М.С.Грушевського у фонді 1235 ІДІА УРСР у м. Києві // Архіви України*. – 1989. – № 4. – С. 53-63.
7. *Українська ідея. Перші речники*. – К.: Генеза, 1994. – 396 с.

8. Сциборський М. *Націократія*. – Прага: «Пробоем», 1942. – 151 с.

9. Липинський В. *Листи до братів-хліборобів: про ідею і організацію українського монархізму (писані 1919 – 1926 рр.)*. – Нью-Йорк, 1926. – 470 с.

10. Липинський В. *Історичні студії та монографії. Україна на переломі 1657-1659: Замітки до історії українського державного будівництва в XVII ст.* – К.: Дніпро, 1997. – 320 с.

11. Липинський В. *Розкол серед гетьманців // Діло*. – 8 жовтня 1930 р. – ч. 223. – С. 4.

12. Томашівський С. *Під колесами історії: Нариси і статті*. – Берлін, 1922. – 109 с.

13. Томашівський С. *Історія і політика (Кілька думок з приводу книжки В.Липинського)*. – Відень, 1921. – С. 303-311.

14. Кучабський В. *Одверта відповідь польському консерватистові*. – Львів, 1932. – 236 с.

References

1. Roberts G., Edwards A.A. *New Dictionary of Political Analysis*. – London; New York: E. Arnold, 1991. – 153 p.
2. Dragomanov M. *Politicheskije sochineniya*. – T.1. – M., 1908. – 478 s.
3. Krushashov A.M. *Drama intelektual: Politychni ideyi Mykhaila Dragomanova*. – Chernivtsi: Prut, 2000. – 488 s.
4. Chykalenko S.H. *Shchodennyk (1907-1917)*. – L'viv: Chervona kalyna, 1931. – 496 s.
5. Franko I. *Zibrannya tvoriv: v 50-ty tomakh*. – K.: Naukova dumka, 1976 – 1986. – T. 46. – Kn. 1.
6. Hyrych I. *Dokumenty akademika M.S.Grushevs'koho u fondy 1235 TsDIA URSR u m. Kyjevi // Arkhivy Ukrayiny*. – 1989. – #4. – S. 53-63.
7. *Ukrayins'ka ideya. Pershi rechynyky*. – K.: Heneza, 1994. – 396 s.
8. Stsibors'kyi M. *Natsiokratiya*. – Praha: «Proboiem», 1942. – 151 s.
9. Lypyns'kyi V. *Lysty do bratviv-khliborobiv: pro ideyu i orhanizatsiyu ukrayins'koho monarkhiizmu (pysani 1919 – 1926 rr.)*. – N'yu- York, 1926. – 470 s.
10. Lypyns'kyi V. *Istorychni studiyi ta monohrafiyi. Ukrayina na perelomi 1657-1659: Zamitky do istoriyi ukrayins'koho derzhavnoho budivnytstva v KhVII st.* – K.: Dnipro, 1997. – 320 s.
11. Lypyns'kyi V. *Rozkol sered het'mantsiv // Dilo*. – 8 zhovtnya 1930 r. – ch. 223. – S. 4.
12. Tomashiv's'kyi S. *Pid kolesamy istoriyi: Narysy i statyi*. – Berlin, 1922. – 109 s.
13. Tomashiv's'kyi S. *Istoriya i polityka (Kil'ka dumok z pryvodu knyzhky V.Lypyns'koho)*. – Viden', 1921. – S. 303-311.
14. Kuchabs'kyi V. *Odverta vidpovid' pol's'komu konservatystovi*. – L'viv, 1932. – 236 s.

Manelyuk Y.M.,

Candidate in Political Science, Associate Professor Vadym Hetman Kyiv National Economics University,

Ukraine, Kyiv

EVOLUTION OF CONCEPTUAL JUDGMENT OF THE FORM OF THE STATE BOARD IN THE UKRAINIAN POLITICAL HERITAGE

In the article the analysis of optimum form of state rule of Ukraine is carried out in the social and political idea of XIX–XX items. In works V. Lipinski, M. Dragomanova, M. Grushevskogo, I. Franko and other is different variants of the future of Ukraine are offered, but the aspiration to develop not simply theory, and the effective program of development of national statehood and formation of base political institutes. Among the Ukrainian intellectuals were presented both adherents of a republican form of government, and the convinced defenders of ideals of a monarchy.

Key words: a form of government, the concept, republic, a monarchy, the state.